

alia convertibiliter, quia ex parte distinctio-
nis invicem separabiles sunt, et aliunde non
est inter eas tam essentialis dependentia, aut
connexio, ut ex illa separatione possit re-
pugnantia oriri. In illa ergo sententia, et po-
sito praedicto casu, probatur illatio, quia so-
la charitas non constituit Dei filium, nec dei-
ficat animam, faciendo illam participem di-
vinæ naturæ, unde non est essentialis justi-
tia, ut supra visum est; ergo neque excludit
ab anima veram rationem culpæ, nec sola sua
vi secum afferit remissionem peccati, ut sibi
debitam. Confirmatur primo, quia macula
peccati habitualis primario consistit in priva-
tione nitoris gratiæ sanctificantis; ergo nulla
forma inhaerens sine hac gratia potest esse
sufficiens ad expellendum peccatum, saltem
in statu viæ, nam de lumine gloriæ vel vi-
sione beata nunc non dispuo. Denique chari-
tas sine gratia esset informis, ut ex D. Thoma
in superioribus allegavi; dicitur autem infor-
mis, quia non constitueret hominem intrin-
sece dignum vita æterna, nec daret jus ad
illam; ergo eadem ratione, sic informis, esset
de se insufficiens ad expellendum peccatum.

11. Solvitur prima ratio dubitandi ini-
tio posita. — Satisfit aliis rationibus dubi-
tandi. — Neque contra hoc obstant priores
rationes dubitandi supra posite. Ad primam
enim negatur consequentia, quia, licet actua-
le peccatum principaliter sit in voluntate, et
suo modo in aliis potentiis, quæ sunt princi-
pia proxima ejus, juxta doctrinam D. Thomæ
1. 2, quæst. 74, nihilominus malitia ejus, ut
sic dicam, penetrat totam animam et substan-
tiæ ejus maculat, redditque Deo invisam et
odibilem, ideoque habitualpeccatum, quoad
culpam, essentialiter inest animæ, et per for-
mam illi inhaerentem debet expelli. Unde est
differentia notanda inter peccatum habitualpe-
catum, et formam expellentem illud, quod peccatum
fit ab ipso homine, formam vero illi contra-
riam facit solus Deus, et ideo effectio peccati
incipit per actum hominis, qui in voluntate
recipi necessario debet, quamvis ejus effec-
tio, ut dixi, in animam ipsam redundet; ef-
fectio autem gratiæ, seu formæ expellentis
peccatum, quia est a solo Deo, immediate fit
in essentia animæ, et ab ea incipit, ut sic
dicam, et inde redundant in potentias modo
supradicto. Et, licet hæc remissio supponat
actum aliquem in voluntate, ut susceptio gratiæ
et donorum voluntaria sit, ut dixit Concilium
Tridentinum, ille actus non est forma,
sed dispositio ad formam expellentem pecca-

tum, et per illum tollitur aversio voluntatis,
quantum est ex parte hominis, non tamen si-
ne remissione Dei, quam mediante infusione
gratiæ confert. Unde ad secundum negatur
consequentia, quia hæc dispositio non tam
physica est quam moralis, et ideo non est
necessere ut sit in eodem proximo subjecto, in
quo est forma expellens peccatum. Et simili-
ter ad tertium negatur sequela, quia, licet
actuale peccatum sit in voluntate, habet vim
maculandi ipsam animæ essentiam, et in illa
est principaliter quoad privationem nitoris
gratiæ, licet cum relatione ad actum præcedentem.
Deus autem, cuius perfecta sunt opera,
quasi radicaliter evellit peccatum infun-
dendo gratiam, illi directe et maxime contra-
riam.

CAPUT XVII.

AN SOLUS HABITUS SIT INTEGRA FORMA EXPELLENS
PECCATUM, VEL ACTUM ETIAM REQUIRAT?

1. Tractatur tertia quæstio proposita initio
cap. 15. — Hoc est tertium punctum supra pro-
positum, simile quidem illi quod de effectu
positivo justitiae tractavimus; habet tamen
hic speciale rationem dubitandi. Quia effectus
positivus justitiae potest esse mere physi-
cus, et in solo actu primo; effectus autem ex-
cludendi peccatum est magis moralis, et pen-
dens ab actu hominis, sicut pendet etiam pec-
catum. Unde argumentor in hunc modum,
quia peccatum essentialiter est aliquid morale
et liberum homini, vel formaliter et intrinsecè,
ut actuale peccatum voluntatis, vel saltem
per relationem ad illum actum, ut peccatum
habitualis, seu macula peccati, juxta doctrinam
D. Thomæ 1. 2, quæst. 86, artic. 1, ad
3, ubi ait maculam non esse solam privatio-
nem nitoris gratiæ, sed cum ordine ad suam
causam, quod est peccatum, utique actuale.
Ergo forma expellens hoc peccatum debet
etiam esse voluntaria; ergo debet includere
actum, quo sit voluntaria. Probatur conse-
quentia; tum quia solus habitus non potest
delere totum id quod in peccato erat deordi-
nationis et malitiæ ex ordine ad actum per
quem fuit commissum; nam habitus per se
solam sui parentiam excludit, quasi materia-
liter, non vero formaliter, prout dicit habitu-
dinem ad actum præteritum; tum etiam quia
forma moralis per formam ejusdem ordinis
expellenda est; peccatum autem est veluti
moralis forma seu privatio, quam moralita-

CAP. XVII. AN SOLUS HABITUS SIT INTEGRA FORMA EXPELLENS, ETC.

239

tem habet, quatenus voluntarium est; ergo
gratia non expellit peccatum, nisi ut aliquo
modo est forma moralis et voluntaria, quod
non habet, nisi ut est conjuncta alicui actui
hominis; ergo non solus habitus, sed ut con-
junctus alicui actui est forma sufficiens ex-
pulsionis peccati. Et ad hoc etiam possunt
induci verba Concilii Tridentini, sessione 6,
cap. 7: *Per voluntariam susceptionem gratiæ
et donorum.* Et ita videntur sentire aliqui mo-
derni auctores. Imo, sunt qui putent etiam de
potentia absoluta non sufficiere infusionem
habitus ad expellendum peccatum, nisi per
aliquem actum peccatoris simul retractetur.
Sed de potentia absoluta dicemus postea;
nunc de lege, et ordinaria potentia naturis
rerum consentanea tractamus.

2. *Assertio prima generaliter resolvens caput.* — Dicimus ergo gratiam habitualis esse
sufficientem formam expellentem peccatum,
licet in justificatione adulorum requirat ne-
cessario aliquem actum, non ut partem formæ
expellentis peccatum, sed ut dispositionem
moraliter necessariam ad tales effectum.
Hæc videtur esse communior sententia Theo-
logorum, quos cap. 12 et sequentibus allega-
vi; ut vero illam probemus, supponimus im-
primis non esse sermonem de habituali gra-
tia, ut præcise dicit formam existentem in
essentia animæ, prout in capite præcedenti
de illa locuti sumus, quia nunc non compara-
mus habitus inter se, sed cum actibus, et ideo
simpliciter de justitia habituali loquimur, in
quocumque habitu constituatur. Deinde dis-
tinguere necesse est inter justificationem pec-
catoris in solo peccato originali existentis, et
ejus qui actualia peccata commisit, sive rea-
tum illorum habeat cum originali conjunctum,
sive jam fuerit ab originali liberatus; hæc
enim diversitas nihil ad necessitatem formæ
justificantis refert, ut facile patet. Denique
oportet distinguere inter justificationem par-
volorum et adulorum, non solum ex ea parte
qua solent adultri habere actualia peccata si-
mul cum originali, sed etiam, si contingat,
adultri habere solum originale, quia ex sola
differentia status, quoad facultatem utendi
ratione, aliqua differentia in modo justifica-
tionis inter eos nascitur.

3. *Assertio secunda, pro parvulis.* — *Proba-
tur ex Concilio Tridentino.* — Primo enim in
justificatione parvolorum, certissimum est
habitualis gratiam esse sufficientem formam
sine aliquo actu proprio ipsius recipientis, non
solum ut partiali forma, sed etiam ut disposi-
tione. Hæc est veritas fidei tradita in Concilio
Tridentino, sess. 5, cap. 4 et 5; nam in priori
definit parvulis vere tribui baptismum in re-
missionem peccatorum, quia per baptismi re-
generationem a peccato originali, quod verum
peccatum est, mundantur; in 5 vero docet
remissionem illius peccati fieri per gratiam,
quam baptismus confert, quæ sine dubio ha-
bitualis est, neque in parvulis alia esse potest.
Et in sess. 7, can. 43, supponit et docet idem
Concilium parvulos, cum baptizantur, non
habere actum credendi, ex quo evidenter fit
illos non habere actum, quo ad justificationem
disponantur, quia prima dispositio ad justi-
tiam est actus credendi. Remittitur ergo illis
peccatum originale per solam habitualem jus-
titiam. Quod si ad eos argumentum factum
applicetur, quia peccatum originale etiam est
quid morale et voluntarium, omissis aliis re-
sponsionibus, de quibus statim, responderi fa-
cile poterit, sicut peccatum originale non est
voluntarium parvulo voluntate propria, sed
primi parentis, et capitilis totius naturæ, ita
justitiam non esse illi voluntariam voluntate
propria, sed sui capitilis Christi, vel per se-
ipsum, vel per Ecclesiam suam, vel per mi-
nistros, aut eos per quos baptismo offeruntur,
et se credere profitentur, juxta doctrinam
Augustini, libro 3 de Peccator. merit., et ba-
ptismo parvolorum, cap. 2.

4. *Assertio tertia de adulto cum solo ori-
ginali peccato.* — *Probatur prima pars.* — *Proba-
tur secunda pars.* — Secundo, dicendum est,
si contingat adultri habere solum originale
peccatum, per solam gratiam habitualem sibi
infusam, tanquam per formam, ab illo libe-
rari, licet sine actu propriæ voluntatis talem
formam non recipiat. Hanc posteriorem par-
tem supponimus ex dicendis lib. seq., et ex
dictis in materia de Baptismo. Nam imprimis
in omni adultri necessarius est ad justitiam
actus fidei, quia sine fide impossibile est pla-
cere Deo, quod de adultri et de actu fidei a
Paulo dictum est ad Hebræos 11; fides au-
tem voluntaria est. Deinde, si justificetur talis
adultri per sacramentum, susceptio illius de-
bet esse voluntaria; si vero justificetur ante
sacramentum baptismi in re susceptum, re-
quiritur votum ejus, quod etiam voluntarium
est. Unde in utroque modo justificationis ali-
qua voluntaria dispositio prærequisitur, non
quidem propriæ pœnitentiæ, si actuale pec-
catum non præcessit, ut suppono, sed dilec-
tionis Dei, vel propositi profitandi et servandi
legem ejus. Quod ergo hic actus non sit ne-

cessarius, tanquam partialis forma expellens peccatum originale a tali persona, probatur, quia gratia baptismi, seu habitualis, est de se sufficiens forma ad expellendum tale peccatum, ut in infantibus cernitur; sed in his adultis non est illud peccatum alterius rationis, nec magis voluntarium illis quam parvulis; ergo, ex parte formae expulsivae talis peccati, non est minus sufficiens gratia habitualis in his adultis quam sit in parvulis, nec est magis necessarius proprius actus in illis quam in istis. Probatur minor, quia, etiamsi homo sit adultus, non propterea est illi originale peccatum voluntarium propria voluntate, quia non fuit per illam causatum vel acceptatum; nam hæc ipsa acceptatio jam esset novum actuale peccatum; supponimus autem adultos, de quibus tractamus, nullum addidisse peccatum actuale ultra originale; ergo non est illis magis voluntarium originale peccatum quam parvulis, ac proinde ex hac parte non est necessaria in adulto alia forma expulsiva talis peccati, quam in parvulo. Solum ergo ex parte dispositionis et convenientis modi introducendi talem formam, in eo qui jam potest propria voluntate uti, actus propriæ voluntatis merito postulatur, sive ut sacramentum verum suscipiat, sive ut in gratiam Dei recipiatur, quia, in his quæ ad salutem pertinent, voluit Deus homines ratione utentes propria duei voluntate, etiamsi per gratiam Dei semper juvanda sit. Cujus signum est, quia etiam ante peccatum, et in ipsis Angelis semper operatio et consensus voluntatis fuit postulatus, cum tamen non sit per se necessarius ut forma justificans, etiam partialiter, ut supra ostensum est, sed solum propter convenientem modum recipiendi talem formam. Idem ergo est in justificatione peccatoris, quantum est ex parte remissionis, seu exclusionis solius peccati originalis.

5. *Assertio quarta, de peccatore cum peccato actuali.* — Tertio, dicendum est etiam in justificatione impii qui peccata actionis commisit, esse necessarium actum ut dispositionem, et propter convenientem modum recipiendi formam expellentem peccatum, non ut partem formæ, ac proinde solum habitum esse sufficientem, seu totam formam expellentem talia peccata. Hæc assertio videatur mihi efficaciter probari ex Concilio Tridentino; non est enim dubium quin de hujusmodi justificatione præcipue loquatur in sess. 6, et omnino in 14; ideo enim actus pœnitentiae ad illam justificationem requiriit.

Et tamen in illis locis, actibus peccatoris solum tribuit causalitatem dispositivam, et ab illis actibus distinguit formam, quæ et ad illam dispositionem consequitur, et hominem ita renovat et immutat, ut omnino illum sanctificet, et a peccatis mundet; ergo, ex mente Concilii, justitia habitualis, quam Deus infundit homini disposito per actus, sicut est tota forma positive justificans, ita est tota forma expellens peccata, sive originis, sive actionis.

6. *Ratio a priori.* — Ratio vero a priori est, quia sufficit forma natura sua habens formalem incompossibilitatem cum peccato, ut ad ingressum illius istud excludatur; sed ostensum est formam gratie habere hanc incompossibilitatem cum peccato; ergo hoc satis est ut formaliter excludat peccatum, quoad id totum quod in ratione peccati quasi habitualis manet in peccatore ex peccato actuali. Ut autem servetur proportio, etiamsi peccatum ut voluntarium consideretur (ut alias rationes omittam in cap. 19 tractandas), satis est quod susceptio gratiæ sit voluntaria ratione actus concurrentis per modum dispositionis, etiamsi non concurrat per modum formæ expellentis peccatum, sed solum per modum actus aliquo modo contrarii illi actui, quo peccatum commissum est. Nam etiam peccatum habituale non est formaliter et intrinsece voluntarium, sed denominatione tantum extrinseca a præterito actu non retractato. Unde per actum illum, quo quis ad gratiam disponitur, licet non tollatur peccatum, dici potest jam non esse voluntarium, ac proinde reddere hominem dispositum ad recipiendam a Deo remissionem peccati per gratiam. Et confirmatur, nam hac ratione, licet contrito, in lege naturæ et scripta, esset necessaria dispositio ad remissionem peccati mortalium, et nunc etiam sit, ubi non intercedit efficacia sacramenti, nihilominus in sacramento attritio sufficit, quæ tamen solum ut dispositio potest concurrens removendo obicem, quia nullo modo opponitur peccato formaliter, cum possit esse simul cum illo, donec sacramentum suscipiat; tunc sola gratia habitualis est forma excludens peccatum; ergo eadem est in justificatione extra sacramentum. Probatur hæc ultima consequentia; tum quia in omni justificatione eadem est causa formalis, ut ex Concilio supra probavimus; tum etiam quia, si in justificatione cum sacramento ratio voluntarii, in peccato inventa, non obstat quominus per solum habitum

formaliter excludatur, nec extra sacramentum obstat, et alioqui non minus in una justificatione quam in alia, tota forma expellens peccatum debet esse, non solum inhærens, sed etiam permanens intrinsece in justificato, quamdiu iterum non peccat.

7. *Dubitandi ratio deciditur.* — Ad rationem ergo dubitandi in principio positam, nunc solum respondeo probare quidem de facto et ex lege Dei non posse peccatum actionis remitti sine aliquo actu, quo præcedens peccatum reddatur aliquo modo involuntarium, inde tamen non sequi actum illum concurrere ad expulsionem peccati per modum partialis formæ, sed ad summum per modum necessariae dispositionis, ac præparationis subjecti, ut jam non habeat voluntatem adhærentem peccato, nec actualiter, nec virtualiter, nec etiam habitualiter seu imputative (ut sic dicam), seu interpretative. Unde ad majorem claritatem possunt hæc duo distinguiri, scilicet, esse in peccato, et esse voluntarie in peccato; potest enim optime intelligi aliquem esse in peccato quod voluntarie commisit, jam non voluntate, sed necessitate, ut si habeat aliquem dolorem illius peccati ex motivo attritionis cum vero desiderio carendi tali peccato, nam tunc adhuc permanet in peccato, licet invitus. Imo, juxta aliorum Theologorum opinionem, etiam perfectum dolorem habere potest pro aliqua morula temporis simul cum peccato, quod jam necessitate durat, non voluntate; ita enim sentiunt qui certam moram durationis in contritione requirunt, ut peccatum remittatur. Quæ sententia licet de facto sit falsa, non tamen mihi dubium quin res ipsa fuerit possibilis, si Deus talem legem statuere voluisse. Et hoc satis est ad intelligendum, posse peccatum habituale jam esse absolute involuntarium, et permanere; ergo tunc optime intelligitur remitti peccatum per solum habitum, etiamsi non sit aliter voluntarius, quam per eumdem actum, quo peccatum redditum est involuntarium. Unde hoc modo adultus attritus, qui jam est amens, potest justificari, vel per baptismum, vel per absolutionem, si antea erat confessus; et tunc per infusionem habitus excluduntur peccata, quia per attritionem præcedentem jam facta fuerunt sufficienter involuntaria, simulque voluntas erat satis disposita ad effectum sacramenti. Non est ergo de ratione formæ expellentis peccatum, quod auferat voluntarium ejus, ut sic dicam, sed satis est quod absolute excludat peccatum, seu esse in peccato, quod

CAPUT XVIII.

UTRUM ACTUALIS JUSTITIA POSSIT INFUNDI PEC-
CATORI DE POTENTIA DEI ABSOLUTA, SINE RE-
MISSIONE PECCATI MORTALIS?

1. *Justitia actualis quid.* — Quamvis nunc